

על טעות כפולה, גלויה על פני הפסק - האמנם טעות לעולם חוזרת!?

יגאל פליטמן*

הארצי ברוב דעות, כי "עסקינן באירוע חריג בעל קשר מובהק לעבודה, ובנסיבות אלה מוצדק לראות את פלוני כמבוטח בענף נפגעי עבודה גם בהתחשב בזמן שחלף מאז סיים את העבודה". על אותה החלטה של בית הדין הארצי עתר המוסד לבג"ץ, ועתירתו כאמור נדחתה.

פסיקה חוזרת על הלכה שגויה עד להפיכתה להלכה מושרשת, אינה מצדיקה בהכרח ליתן לה יתר תוקף, כי אם להיפך

זוהי תמצית גלגולו של מקרה. דא עקא, שהסתכלות בקנקנה של אותה דחיית עתירה, מגלה את אשר אין בה; לפיכך, לא יאה זה למותר אם נבוא גם אנו אחרי הבג"ץ, ונעמוד בקצרה על משמעותה של אותה הלכה שאושרה לקונית.

נפתח בחוק עצמו. בכל ענפי הביטוח, על פי חוק הביטוח הלאומי, בפתחו של כל פרק ביטוח מוגדר מי נחשב למבוטח

על הלכה שגויה עד להפיכתה להלכה מושרשת, אינה מצדיקה בהכרח ליתן לה יתר תוקף, כי אם להיפך: אפשר שהיא מצדיקה ובמשנה תוקף, את הכרח התערבות בג"ץ לשרשה בהקדם.

נשוב לענייננו. וענייננו "ההלכה המכירה בתאונה כתאונת עבודה גם אם התאונה התרחשה לאחר סיום יחסי העבודה". אלא שעל מנת להמחיש את אופן יישומה, ראוי לחזור ובקצירת האומר, על המסכת העובדתית של נסיבות המקרה. ובכן, פלוני שעבד בחברת החשמל, סיים את עבודתו שם ומצא עבודה אחרת. והנה, 16 יום לאחר סיום העסקתו, עת בא פלוני לאסוף את חפציו ממקום עבודתו לשעבר, פרץ ויכוח בינו לבין מנהל מחלקתו לשעבר לגבי תחרות כביכול, שפלוני מתחרה בחברת החשמל בעבודתו החדשה. למחרת אותו ויכוח לקה פלוני באוטס שריר הלב, לגביו הוא טען, כי יש להכיר בו כתאונת עבודה, כיוון שאירע עקב הוויכוח מאמש.

על מנת שאוטס שריר הלב יוכר כתאונת עבודה, על התובע להוכיח קרות אירוע חריג בסמוך לפני קרות האוטס. באשר לכך החליט בית הדין

האם ייתכן ביטוח עובד במקום עבודתו לשעבר לאחר סיום עבודתו שם: לאחרונה נחשפנו לפסק דין של בית המשפט העליון בשבתו בבג"ץ 8252-20 המוסד לביטוח לאומי נ' בית הדין הארצי לעבודה, בו הוחלט שלא להתערב בפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה (בר"ע 16022-06-20 המוסד לביטוח לאומי-פלוני). זאת, מהטעם, שעתירת הביטוח הלאומי נגד החלטת בית הדין הארצי לעבודה "אינה נופלת בגדרי המקרים המצדיקים התערבות בית משפט זה".

על כך הוסף, כי "לא רק שלא נפלה טעות משפטית בהכרעת בית הדין הארצי לעבודה ובוודאי לא טעות מהותית, אלא שכלל לא מדובר בשינוי הלכה קיימת ובסטייה הימנה", אלא במקרה נוסף של יישום ההלכה בנוגע ל"הכרה בתאונת עבודה שהתרחשה לאחר סיום יחסי עבודה".

על כך שזוהי ההלכה הפסוקה - אין חולק. ואולם על תשובת בג"ץ לשאלת הטעות המשפטית המהותית בהלכת בית הדין הארצי, אפשר לחלוק.

בפתח הדברים יוער ביחס לאי התערבות בג"ץ, כי פסיקה חוזרת

* נשיא בבית הדין הארצי לעבודה לשעבר וכיום יועץ מיוחד למשרד עוה"ד AYR – עמר רייטר ז'אן שוכטוביץ ושות'.

היה מבוטח בו; הצריכה יצירתיות פסיקתית המגעת לכדי טעות בסוגיות עקרוניות בעלות השלכת רוחב על תחום הביטוח הסוציאלי בכלל וענף ביטוח נפגעי עבודה בפרט. נרחיב מעט.

על כך שזוהי ההלכה הפסוקה - אין חולק. ואולם על תשובת בג"ץ לשאלת הטעות המשפטית המהותית בהלכת בית הדין הארצי, אפשר לחלוק

ראשית - הביטוח על פי חוק הביטוח הלאומי על ענפיו, וביטוח נפגעי עבודה בכלל זה, בנוי כעקרון יסודי, על חובת תשלום דמי ביטוח לענף ביטוח על פי

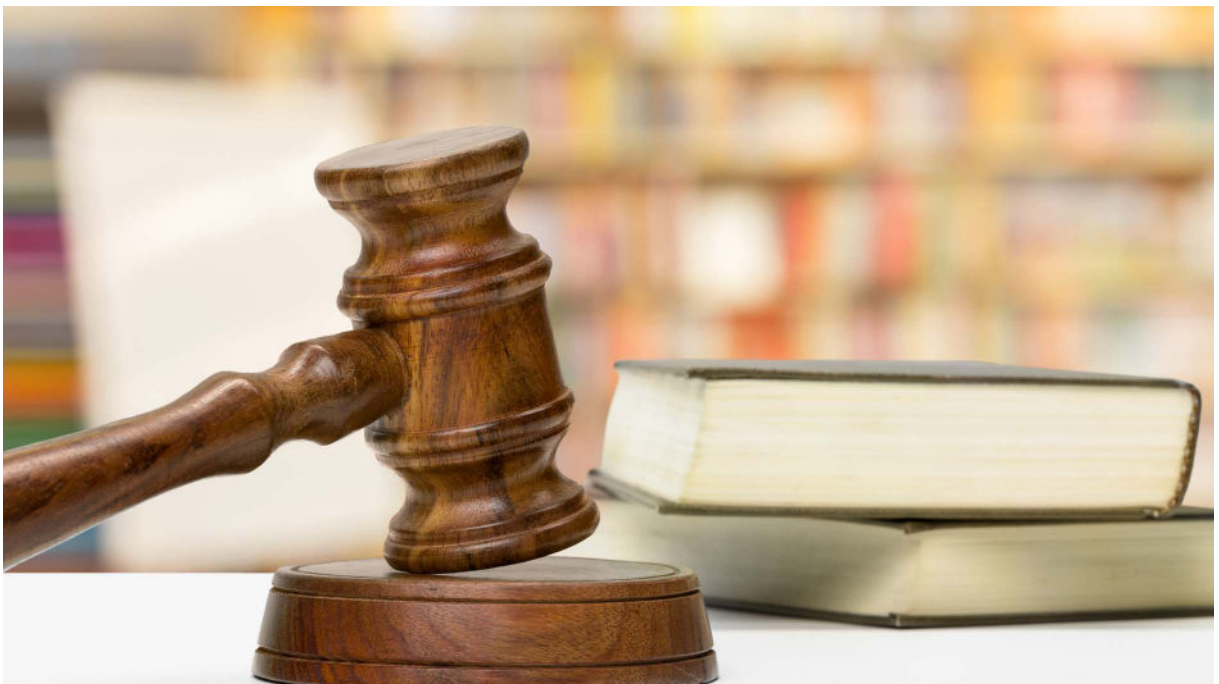
מהותית גלויה בפסיקת בג"ץ שלא להתערב בהחלטת בית הדין הארצי, משום שפלוני לא היה מבוטח בחברת החשמל בעת קרות אירוע הוויכוח, ואותו ויכוח לא היה "עקב" ולא "תוך כדי" עבודתו שם.

ברי לנו שבית הדין בהחלטתו שם לב להעדר ביטוח לפלוני כעובד חברת החשמל, בעת קרות אירוע הוויכוח; אלא שדעת הרוב התגברה על אותו קושי על ידי קשירת קשר סיבתי בין הוויכוח, שאירע לאחר סיום יחס העבודה, לבין מקום העבודה לשעבר. מעבר לזאת, דעת הרוב הגדילה עשות, ותוך כדי התעלמות ממצב ביטוחו האמיתי של פלוני, קבעה חד וחלק, שיש לראותו כעובד מבוטח רטרואקטיבית במקום עבודתו לשעבר. במילים אחרות - ביטוח פסיקתי רטרואקטיבי.

דומה, שקביעה זו של בית הדין הארצי לעבודה המבטחת ביטוח בדיעבד עובד במקום עבודה בו חדל לעבוד זה מכבר ושרגע לפני קרות התאונה לא

ביחס לאותו ענף ביטוחי. לענייננו, על פי סעיף 75 לחוק עובד מוגדר כמבוטח בענף ביטוח נפגעי עבודה. עובד במקום עבודתו לשעבר לא מוגדר כמבוטח. באשר לזכאות לגמלה, קובע סעיף 79 לחוק, שתאונה בעבודה היא תאונה שארעה למבוטח "תוך כדי עבודתו ועקב עבודתו אצל מעבידו".

לאור דבר החוק, פשיטא, שאין אפשרות להכיר באוטם שריר הלב שעבר פלוני כתאונת עבודה: ראשית, משום שהוא לא היה בגדר מבוטח בחברת החשמל, מקום עבודתו לשעבר, 16 יום לאחר סיום עבודתו שם. שנית, אותו ויכוח שבגיננו הוא טען לקרות האוטם לא אירע תוך כדי עבודתו בחברת החשמל, אלא זמן רב לאחר מכן; לאחר שמצא עבודה חדשה והפך לעובד לשעבר ביחס למקום עבודתו הקודם. מכאן ברורה המסקנה, שתאונת עבודה יכולה לקרות לנפגע אך ורק במסגרת הזמן בו הוא בוטח באותו הביטוח וענה על הגדרת מבוטח בו. ומשאלה הם הדברים, נפלה טעות משפטית

כי אם חידוש מהפכני בתורת ביטוח נפגעי עבודה ובביטוח בכלל; חידוש, שעד כמה שידיעתנו מגעת, אפשרי אך ורק בתורה האחרת, זו שלגביה באמת "אין מוקדם ומאוחר".

תמונת הלכת הביטוח בדיעבד בנפגעי עבודה, למי שקרתה לו תאונה לאחר תקופת ביטוחו אצל מעבידו, לא תהא שלמה ללא בחינת השאלות שהיא מעוררת בבואנו ליישמה. נסתפק לעניין זה בצימוק אחד: בנסיבות תאונתו של פלוני, נפסק אמנם, שיש לראותו כמבוטח בדיעבד במקום עבודתו לשעבר. אלא שמעבר לכך נקבע, שאירוע הוויכוח בגינו נטען שלקה בהתקף לב, סב על שאלת תחרותו הבלתי הוגנת במעבידו לשעבר, לאור עבודתו בהווה, בעת התרחשות אותו ויכוח.

בנסיבות אלה הנפסק, "כי מדובר באירוע חריג בעל קשר מובהק לעבודה", נכון ביחס לביטוחו של פלוני במקום עבודתו בעת קרות התאונה בו בוטח בזמן אמת; לפחות, כמו לעבודתו במקום עבודתו לשעבר. ואם זהו המצב, תוצאתו הפרודוקסלית הינה, שבגין תאונה אחת מבוטח עובד בו זמנית בכפל ביטוח בשני מקומות עבודה כאחד - זה שעבד בו וזה שהוא עובד בו כיום. חרף הסתירה המוחלטת בין ההלכה שנקבעה, לתפיסת היסוד האלף בתית של תשלום אותה גמלה מחליפת שכר, לעובד שאבד לו כושר עבודתו במקום עבודתו המבטחו בעת התרחשותה; להבדיל ממקום עבודתו לשעבר.

זוהי תמצית הדברים, ולא נותר אלא לסכם, שאם זוהי ההלכה המושרשת, אין ברירה, אלא "ללכת בה סחרחר כשגיא", שהרי האבסורד מציץ מבעד לשורשי האוויר שלה, ומוכיח עד כמה טעה בגי"ץ טעות גלויה על פני הפסק; בכך שלא התערב, בטעות המשפטית המהותית הגלויה, בפסקו של בית הדין הארצי לעבודה. ■

הביטוחי, ניתן לעבור לנדבך השני, נדבך בחינת הזכאות לגמלה על פי שאר תניות החוק לתשלומה.

לאור עקרון יסוד זה לא יכולה לקום זכאות לגמלת ענף ביטוח נפגעי עבודה למי שכשל בשלב הנדבך הראשון, משלא ענה על הגדרת מבוטח לאחר סיום ביטוחו בעבודתו לשעבר. מושכל יסוד בביטוח סוציאלי הוא העיקרון שלא המקרה מצמיח בדיעבד את הביטוח, כי אם להיפך: הזכאות לגמלה יכולה לצמוח אך ורק על מצעה של הקרקע הביטוחית.

לכן, ביטוח בדיעבד של עובד לשעבר במקום עבודתו לשעבר, בעקבות קרות תאונה לאחר תקופת ביטוחו הינו היפוך היוצרות. דומה הדבר לבניית בניין הזכאות לגמלה, בין הקומותיים, במהופך, החל מהקומה השנייה אל המסד.

משאלה פני הדברים הלכה המבטחת בדיעבד את התובע כנפגע עבודה, שלא על פי מצבו האמיתי עובר לקרות התאונה; אלא על פי מצבו בתקופת עבודתו לשעבר, בעקבות תאונה שאירעה לו לאחריה, ותוך התעלמות מעקרון הבו-זמניות ההכרחי בין הביטוח לתאונה; אינה סתם חידוש,

מעמד האדם כעובד, עובד עצמאי, ומי שאינו זה ולא זה. דמי ביטוח אלה, המשתלמים בתקופת הביטוח, הם הקרן השמורה בענף הביטוח למימון הגמלה למבוטח הזכאי לה. לאור עקרון יסוד זה אין אפשרות לבטח אדם בדיעבד כעובד בנפגעי עבודה ולהופכו על ידי כך למבוטח, למעלה משבועיים לאחר סיום תקופת ביטוחו כנפגע עבודה במקום עבודתו לשעבר.

ביטוח בדיעבד של עובד לשעבר במקום עבודתו לשעבר, בעקבות קרות תאונה לאחר תקופת ביטוחו הינו היפוך היוצרות

שנית - הזכאות לגמלה על פי חוק הביטוח הלאומי על ענפיו, לרבות בביטוח נפגעי עבודה, בנויה, שני נדבכים, נדבך על נדבך.

נדבך יסוד הוא שהתובע גמלה בענף ביטוח מסוים יענה על הגדרת מבוטח באותו ענף ביטוח. רק אם עונה התובע על דרישות הנדבך הראשון, הנדבך